

Inkjet Machineprints en Decemberzegels.

Verzamelaars van machinestempels 1) zijn de laatste jaren geconfronteerd met een nieuw systeem van machinaal stempelen.

Van oudsher waren machinestempels rechtstreekse afdrukken van beëinkte metalen stempels (afb. 1).

Afbeelding 1. Stempelkop van een stempelmachine, met 'stok' (stempelgedeelte met plaatsnaam en datum) en 'vlag' (4 cm vrijlaten voor de post). De karakters voor de datum kunnen elk afzonderlijk verwisseld worden.

Ze worden ook wel "vlagstempels" genoemd. Zowel de vlag (reclame of golflijnen) als de stok (plaatsnaamstempel, met daarin ook de karakters voor dag, maand, jaar en uur) konden bij het stempelen kopstaande afdrukken veroorzaken, omdat ze afzonderlijk (verkeerd) gemonteerd konden worden (afb. 2).

Later zaten datumkarakters op wiel-tjes, waardoor ze eenvoudiger in de juiste instelling gezet konden worden. Maar daar konden ook fouten bij voorkomen (afb. 3).

Tot zover de machinestempels die we nu Contact-stempels noemen: er is een direct contact geweest tussen de stempel en de postzegel.

Afbeelding 2. Stempel van 17 december 1988 uit 's Gravenhage. De stok is verkeerd op de stempelkop geplaatst, zodat hij "kopstaand" is afgedrukt. Het maandkarakter XII daarin is óók weer kopstaand gemonteerd. Zodat het in de stempelafdruk weer "normaal" staat.

In de nieuwe grote sorteer- en stempelmachines (NEC NS-10 schift-opzetstempelmachines) worden in 2012 geen contactstempels meer gebruikt, maar komen de "afstempelingen" tot stand via inkjet-spuitsmondjes. Met uitzondering van de Post NL Nummerstempels worden thans alle machinaal gestempelde poststukken voorzien van Inkjet machineprints.

De Post NL nummerstempels (met een nummer i.p.v. plaatsnaam) worden voornamelijk gebruikt voor rouwpost en Kerst- en Nieuwjaarspost.

In afbeelding 4a en b zijn de verschillen duidelijk te zien:

De machineprints waren lang niet zo leuk om te verzamelen, ze komen alleen maar voor met de golflijnenenvlag, links van de plaatsnaamstempel. Totdat we in december 2018 plotseling verrast werden door een KERSTBOMEN-vlag op de Kerst- en Nieuwjaarspost. Het bijzondere daarvan was ook nog, dat de kerstbomenvlag alleen voorkwam op December-zegels (afb. 5). Belangrijkste doel om post met een andere frankering niet met de kerstbomen te stempelen was om te voorkomen dat rouwpost en andere "nare post" opgeleukt werd met een feestvlag.

Afbeelding 3. Stempel Nieuwegein 13 XX 04 -22. Eén of twee van de wiel-tjes voor het maandkarakter staan verkeerd ingesteld. De juiste instelling zou kunnen zijn IX of XI, maar ook beide karakters X kunnen verkeerd zijn ingesteld.

Afbeelding 4a (links). Een Post NL stempel uit een Kliissendorff stempelmachine met nummer 87 van 28 X 2020. Alle lijnen zijn duidelijk herkenbaar als "Contact-stempel".

Afbeelding 4b (rechts). Inkjet machineprint Rotterdam 503, van 6 oktober 2020. Alle lijnen en karkaters zijn gevormd door aaneengesloten puntjes.

Afbeelding 5. Inkjet machineprint met Kerstbomenvlag uit Nieuwegein van 19 december 2018 op een Decemberzegel. In de hoek linksonder van de postzegel zit de sorteerhaak die kenmerkend is voor de Decemberzegels.

De machine maakte dus "zelf" een keuze of er golflijnen of kerstbomen afgedrukt werden; de spuitmondjes werden aangestuurd door een computer. De keuze kon gemaakt worden doordat de slimme machine de Decemberzegels kon herkennen aan hun specifieke sorteerhaakje: dat is het zwarte haakje, dat in een aantal varianten voorkomt (afb. 6).

Bij de Decemberzegels heeft het een lange basis met links een kort balkje naar boven.

In de Kerstperiode van 2019 werd de kerstbomenvlag ook gebruikt op andere dan Decemberzegels, terwijl de golflijnenvlag ook op Decemberzegels voorkwam. Het waarom van deze "willekeur" is nooit opgelost. Afbeelding 7, uit december 2019, laat dus een ongewenst resultaat zien! We zijn benieuwd wat er in 2020 gaat gebeuren.

Bij de contactstempels zagen we dat een datumfout kon ontstaan bij ver-

Afbeelding 8. Kerstbomenvlag op een Decemberzegel met foutieve datum 16IX19-22.

keerde instelling van een datumkarakter. Ook bij machineprints is een datumfout gevonden. De afdruk van afbeelding 8 laat dit zien: 16 IX 2019, op een Decemberzegel van 2019, met een kerstbomenvlag. Zowel de Decemberzegel als de vlag waren op 16 september niet beschikbaar. Hier moet wel van een computerfout sprake zijn, immers het zijn de spuitmondjes die een verkeerde opdracht gekregen hebben.

Afbeelding 6. De vijf sorteerhaken zoals die op onze postzegels voorkomen 2).

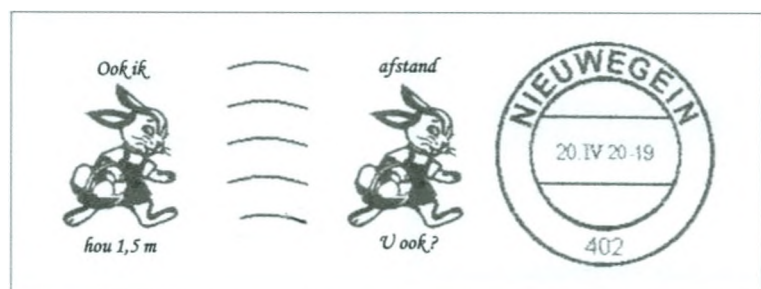

Afbeelding 7. Kerstbomen vlag van Zwolle open een rouwbrieff van 9 december 2019. Het is natuurlijk nooit de bedoeling geweest om deze feestvlag op rouwpost te zetten.

Noten.

1) Onder machinestempels worden de zwarte afstempelingen verstaan, die voor machinale ontwaarding van postzegels zorgen. Soms worden de rode (en tegenwoordig blauwe) stempels die de plaats van een postzegel innemen ook machinestempels genoemd, maar dat zijn frankeermachinestempels (ook wel 'roodfrankering' genaamd).

2) Afbeelding 6 is overgenomen uit: Automatische portocontrole gaat in 2011 van start, in Noviposta 2011-1 op blz. 5.

Afbeelding 9. Fantasie Inkjet Machineprint voor Pasen 2020, ontwerp Eddie IJspeerd. Noviposta - 9